

معرفی بازار فارکس و خصوصیات ذاتی آن

نگارنده‌گان: علی‌الله آزاد^۱

نازیه محمدیار^۲، مژده آزاده^۳ و پروین آزاده^۴

چکیده

در دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم، به‌ویژه پس از دهه هفتاد میلادی، نظام مبادلات ارزی خاصی در جهان به‌وجود آمد، که به فارکس مشهور شد و رفته‌رفته، اینک تبدیل به زمینه جذاب کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری برای اقشار مختلف جامعه گردیده است. این تحقیق با هدف فهم و درک ماهیت این بازار و خصوصیات ذاتی آن صورت گرفته است. به لحاظ روش‌شناسی، این تحقیق از نوع اسنادی بوده، که براساس رویکرد توصیفی انجام شده است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات کتاب‌خانه‌یی و اینترنتی بوده و با استفاده از روش فیش‌برداری عملی شده و شیوه بررسی و تحلیل اطلاعات نیز توصیفی بوده است. نتایج به‌دست‌آمده بیان‌گر این اند، که در گذشته این بازار محدودیت‌های زمانی، مکانی، و سرمایه‌یی زیادی داشت و همیشه، در همه‌جا، و برای همه‌گان میسر نبود؛ اما با گسترش بازار آزاد، جهانی‌شدن، و توسعه عناصر دیجیتال، نه تنها همه این محدودیت‌ها از میان برداشته شدند؛ بل که محدوده و گستره معاملاتی این بازار نیز روزبه‌روز وسیع‌تر گردیده و اینک از فارکس به‌عنوان بازار الکترونیک بین‌المللی مبادلات ارزی، انرژی، فلزات گران‌بها، کالاهای مصرفی اولیه و ثانویه، و ... یاد می‌شود. دیدگاه‌ها و اظهارنظرهای زیادی توسط متخصصان اقتصادی و مالی در زمینه این بازار معاملاتی صورت گرفته است؛ همین‌طور تحقیقات متعددی نیز صورت گرفته است. خلاصه، تمام اظهار نظرها و نتایج تحقیقات، این بازار را یک کلیتی با خصوصیت دوگانه تعریف می‌کنند، که هم سرشار از مزیت‌ها و فرصت‌هاست و هم مملو از خطرات و چالش‌هاست.

واژه‌گان کلیدی: فارکس، معامله‌گران، بروکر، ضریب اهرمی، قدرت نقدشونده‌گی

و مدیریت ریسک.

^۱ استاد جامعه‌شناسی دانش‌گاه هرات و تحلیل‌گر بازار فارکس

^۲ معامله‌گر و تحلیل‌گر روان‌شناسی بازار فارکس

^۳ معامله‌گر و تحلیل‌گر بنیادی بازار فارکس

^۴ معامله‌گر و تحلیل‌گر تکنیکی بازار فارکس

مقدمه

پس از جنگ جهانی دوم، دولت‌ها با هدف بازسازی اقتصاد ملی خود، با ثابت نگه داشتن قیمت ارزها نسبت به دالر امریکا، سعی در تحکیم مبادلات تجاری خود داشتند؛ اما این امر تا سال ۱۹۷۱ بیش‌تر دوام نیاورد و بنا بر دلایل متعدد، قیمت ثابت متقابل ارزها، که تنها به واسطه سیاست دولت‌ها تنظیم می‌شد، باتوجه به عرضه و تقاضای بازار به صورت شناور شکل گرفت. در قبال این سیاست جدید، بانک‌ها که ماهیتاً درگیر جریان پولی و ارزی هستند، با هدف مدیریت و تأمین منابع ارزی خود، جریانی بین بانکی را به وجود آوردند تا به واسطه آن، ارزیابی را که فکر می‌کردند در آینده ارزش بیش‌تری خواهند داشت تهیه، و متقابلاً آن‌هایی را که فکر می‌کردند ارزش خود را از دست خواهند داد، بفروشند. از این زمان، جریان تبادل ارزهای خارجی^۶ یا به اختصار، فارکس^۷، شکل گرفت (آزاد؛ ۱۳۹۸: ۱-۳).

در گذشته این بازار محدودیت‌های زمانی، مکانی، و سرمایه‌ی زیادی داشت و همیشه، در همه‌جا، و برای همه‌گان میسر نبود؛ اما با گسترش بازار آزاد، جهانی‌شدن، و توسعه عناصر دیجیتالی، نه تنها همه این محدودیت‌ها از میان برداشته شدند؛ بل که محدوده و گستره معاملاتی این بازار نیز روزبه‌روز وسیع‌تر گردیده و اینک از فارکس به عنوان بازار الکترونیک بین‌المللی مبادلات ارزی، انرژی، فلزات گران‌بها، کالاهای مصرفی اولیه و ثانویه، و غیره، یاد می‌شود، که معامله‌گران آن با استفاده از پلت‌فورم‌های اختصاصی آن به این بازارها وصل می‌شوند و تمامی بروکرهای این عرصه، سعی می‌کنند کلیه این خدمات را در سراسر دنیا و به صورت ۲۴ ساعته در طول ۵ روز هفته به مشتریان شان ارائه دهند (غوئی؛ ۱۳۹۸: ۱۷).

این بازار، در حدود نیم دهه پیش، در قالب سازمان‌های ارائه‌کننده خدمات مالی در بازارهای معاملاتی فارکس در افغانستان نیز به میان آمدند و در مدت زمان کوتاهی رفته‌رفته اینک تبدیل به زمینه جذاب کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری برای اقشار مختلف جامعه به‌ویژه جوانان، جهت تحقق اشتغال پایدار و رهایی همیشگی از دام فقر و بی‌کاری گردیده است؛ اما، طبق گزارش اخیر خبرگزاری بی‌بی‌سی فارسی^۸، بانک مرکزی افغانستان، و سایر نهادها و رسانه‌های داخلی، نتایج حاصل از فعالیت در این بازار برای جوانان افغانستان نیز تأییدگر آمارهای جهانی این عرصه می‌باشد. این در حالی است، که در قوانین افغانستان، هیچ‌گونه تعریف و اشاره صریح و ضمنی در خصوص این بازار و فعالیت آن نشده است، و اعلان گردیده، که هر نوع عمل در این بازار غیر رسمی بوده و

^۶ Foreign Exchange

^۷ Forex

^۸ BBC Persian

هیچ مجوزی از سوی بانک مرکزی برای بروکرهای آن داده نشده است. مهم‌ترین دلیل توجیهی مسؤولان بانک مرکزی افغانستان در این خصوص، این است که به دلیل خارجی بودن بروکرهای فعلی این بازار، در صورت ناپدیدشدن سرمایه مشتریان، دولت هیچ‌گونه امکانات ردگیری آن را ندارد و سرمایه‌گذاری در این بازار، نه تنها باعث خروج ارزها از کشور می‌شود؛ بل که گاه به دلیل فعالیت بروکرهای کلاه‌بردار، باعث از بین رفتن سرمایه‌های مشتریان می‌شود.

این موضوع، کسب شناخت پیرامون این بازار را لازمی می‌سازد و به فراهم کردن درک درست از آن برای علاقه‌مندان و همین‌طور منتقدان مربوط، کمک می‌کند؛ بنابراین، در این تحقیق تلاش بر آن است تا بازار فارکس از ابعاد مختلف مربوط آن به معرفی گرفته شود و دیدگاه‌های موافقان و مخالفان آن نیز مورد ارزیابی قرار گیرد.

بررسی موضوع

الف) ساختار بازار فارکس

بزرگ‌ترین، کاراترین و پویاترین بازار مالی در جهان با گردش مالی روزانه ۵.۱ تریلیون دالر بازار فارکس نام دارد و به مجموعه‌یی از مؤسسات بین‌المللی، مانند بانک‌ها اطلاق می‌شود، که به تجارت و یا مبادله ارز و کالاهای تجاری دیگر؛ مانند فلزات گران‌بها، انرژی و مواد اولیه می‌پردازند (کاکر؛ ۱۳۹۶: ۶).

بازار فارکس، که بازار خرید و فروش ارزهای معتبر و سایر کالاهاست، یک بازار خارج از بورس نیز خوانده می‌شود؛ زیرا این بازار، فاقد سازمان مرکزی برای تنظیم سفارشات است؛ به عبارتی، بازار فارکس غیرمتمرکز است و تعیین دقیق حجم معاملات تجاری این بازار، که از طریق بروکرهای مربوط به صورت الکترونیک انجام می‌شود، امکان‌پذیر نیست (فارکسر؛ ۲۰۱۴: ۴).

بازار معاملاتی فارکس، قرارداد جریان مالی است، که نه تعهدات، بل که حقوقی برای خریدار در بردارد، که در پی آن خریدار حق خرید و فروش را براساس قرارداد موضعی معین فارکس با قیمت مشخص (قیمت مقطوع) در تاریخ معین شده یا پیش از آن تاریخ (تاریخ خاتمه) خواهد داشت. مبلغی که در بازار فارکس برای حقوق قراردادی از سوی خریدار به فروشنده پرداخت می‌شود، حق بیمه بازار معاملاتی فارکس نام‌گذاری شده است (فارکسر؛ ۲۰۱۳: ۸).

برخی بازارهای معاملاتی فارکس از طریق تیلیفون اداره می‌شوند؛ اما تعداد غالبی از معامله‌گران این بازار معاملاتی، کارهای مزبور را به صورت آنلاین انجام می‌دهند. معامله‌گران و بازارسازان در بازار فارکس از سراسر جهان با استفاده از تیلیفون و کمپیوتر یک بازار منسجم ۲۴ ساعته را به وجود می‌آورند. با این‌که مبادلات متمرکز نیستند، رقابت موجود بین بازارسازان

مانع ایجاد سیاست‌های انحصاری برای نرخ‌گذاری می‌شود؛ اگر بازارسازان نرخ را شدیداً تحریف کنند معامله‌گران این حق را دارند، که بازارساز دیگری را یافته و معاملات خود را با وی انجام دهند؛ بنابراین، در بازارهای غیرمتمرکز؛ مانند بازار ارز، بازارسازان متعددی وجود دارند، که هر یک نرخ خرید و فروش خود را ارائه می‌کنند، که ممکن است نرخ آن‌ها با یک‌دیگر متفاوت باشد (فارکسر؛ ۲۰۱۳: ۱۹).

سرمایه‌گذاران در این بازار، می‌توانند با بهره‌گیری از وام‌های ازپیش‌تعیین‌شده تا چند هزار برابر موجودی خود جهت معامله‌گری و سرمایه‌گذاری در این بازار اعتبار بگیرند؛ لذا می‌توانند با سرمایه‌های کوچک، به انجام معاملات بزرگ اقدام نمایند. فارکس خرید یک ارز و فروش ارز دیگر در یک بازار می‌باشد، که ارزشها به صورت جفتی معامله می‌شوند؛ مانند یورو در مقابل دلار. حجم عظیمی از این معاملات ارزی، به جای نقل و انتقال واقعی ارز از طریق بده‌کار و بستان‌کارکردن حساب‌های بانکی انجام می‌شوند؛ باتوجه به این‌که تمام ملل به‌سوی جهانی‌سازی اقتصاد پیش می‌روند و تمام فعالیت‌های اقتصادی نهایتاً باید به پول برگردانده شوند، فعالیت این بازار ادامه خواهد یافت و هرگز متوقف نمی‌شود (عباسی؛ ۱۳۹۲: ۲۳ - ۴۴).

ب) ویژگی‌ها و خصوصیات بازار فارکس

بازار ۲۴ ساعته: بازار فارکس یک بازار ۲۴ ساعته است؛ بنابراین، در بازار فارکس برخلاف بازارهای سنتی محدودیت زمانی برای انجام معاملات وجود ندارد (کاکر؛ ۱۳۹۶: ۱۱).

دسترسی آسان و سریع: باتوجه به امکانات موجود، سرعت عمل در معاملات بازار فارکس بسیار زیاد است؛ طوری‌که انجام معامله در کسری از ثانیه، تنها با یک کلیک امکان‌پذیر است. هم‌چنین برای سفارش معاملات در بازار فارکس نیاز به حضور در مکان خاص (تالارهای بورس) و انجام تشریفات مختلف نیست (پاک‌مرام و یزدانی؛ ۱۳۹۰: ۱۳۱ - ۱۵۰).

نقدشونده‌گی بالا: بازار براساس عرضهٔ مبالغ بالای پول عمل می‌کند و معامله‌گر آزادی مطلق برای بازکردن یا بستن یک معامله در نرخ‌های جاری با هر اندازه در هر لحظه‌یی را دارد. معامله‌گر برای خرید یا فروش خود نیاز به یافتن فروشنده یا خریدار ندارد (آزاد؛ ۱۳۹۸: ۷۹).

دو طرفه‌بودن: در بازار ارز، معامله را هم با فروش و هم با خرید می‌توان آغاز کرد؛ به این معنا که می‌توان یک ارز را در قیمت بالاتر فروخت و پس از کاهش قیمت همان ارز را خرید و در نتیجه از هر دو طرف سود جست (فارکسر؛ ۲۰۱۴: ۱۳).

اعتبار مضاعف معاملاتی: سرمایه‌گذاران در این بازار می‌توانند با بهره‌گیری از ضریب اهرمی یا همان وام‌هایی از پیش‌تعیین‌شده تا چند هزار برابر موجودی خود جهت

معامله‌گری و سرمایه‌گذاری در این بازار اعتبار بگیرند؛ لذا می‌توانند با سرمایه‌های کوچک اقدام به انجام معاملات بزرگ نمایند؛ البته استفاده از این امکان در صورتی که با درایت و هوش‌یاری معامله‌گر همراه نباشد، بسیار خطرناک خواهد بود (فارکسر؛ ۱؛ ۲۰۱۳: ۹).

شفافیت بازار: در این بازار اطلاعات و اخبار همیشه به صورت شفاف و یک‌سان در اختیار همه قرار می‌گیرد، تا هیچ‌کس در این بازار از موقعیت و مزیت خاصی نسبت به دیگری برخوردار نباشد. گسترده‌گی و حضور تمام شرکت‌های مالی در این بازار و نیز عدم وجود اخبار نهانی زمینه سوءاستفاده را کاهش داده و فارکس را در زمره یکی از سالم‌ترین و تحلیل‌پذیرترین بازارهای مالی دنیا قرار داده است (فارکسر؛ ۴؛ ۲۰۱۴: ۲۸).

داشتن پایین‌ترین اسپردها: اسپرد، همان تفاوت قیمت خرید و فروش در کالاها می‌باشد. هرچند تمامی کالاها اصولاً حتا در بازارهای بزرگ بین‌المللی نیز دارای اسپرد هستند؛ اما آن اسپردها بسیار پایین می‌باشند؛ اما بروکرها با وضع چند پیپ اسپرد بیش‌تر بر کالاها و عرضه آن به مشتریان، مقداری از درآمدهای ارزی‌اش را از این طریق به‌دست می‌آورند. بعضی بروکرها یکی دو یا چند پیپ بیش‌تر نسبت به بقیه و بعضی دیگر مقدار کم‌تری را وضع می‌کنند، که این تأثیر خیلی مهمی در سودآوری و زیان‌آوری معاملات مشتریان دارد؛ بنابراین، بروکر انتخابی شما باید کم‌ترین اسپردها را در کالاهای معاملاتی انتخابی شما داشته باشند، هرچند که این موضوع همیشه ثابت نیست و در شرایط نوسانی بازار معمولاً افزایش می‌یابد؛ ولی با آن‌هم این موضوع برای حساب‌های ویژه اسکالپ از اهمیت دوچندان برخوردار است (فارکسر؛ ۷؛ ۲۰۱۴: ۷).

امنیت و ضمانت سرمایه: تضمین اصل سرمایه و دارایی مهم‌ترین لازمه سرمایه‌گذاری است. بررسی اعتبار یک بروکر یا کارگزار فارکس بسیار سخت نیست. سازمان‌های نظارتی معتبر وجود دارند، که بروکرهای قابل اعتماد را از بروکرهای متقلب و کلاه‌بردار در سراسر جهان جدا می‌کنند.

نکته: تنها ادعای خود بروکر مبنی بر ریگوله‌بودن کافی نیست، باید شماره ثبت ریگوله‌اش را گرفته و از طریق مراجعه به سایت اختصاصی همان مرجع نظارت‌کننده و یا تماس با مرجع نظارت‌کننده، حقیقت موضوع را بررسی کنیم، تا بفهمیم بروکر واقعاً در همان مرجع ثبت و تحت نظارت هست یا نه.

کم‌ترین حجم معاملاتی: امروزه تقریباً تمامی بروکرها امکان معامله در کم‌ترین حجم معاملاتی، یعنی ۰.۰۱ را روی تمامی کالاها می‌دهند؛ اما برخی از بروکرها این امکان را روی هیچ کالایی نمی‌دهند و برخی دیگری نیز هستند، که این امکان را روی جفت ارزهای اصلی می‌دهند؛ اما

روی نفت، گاز و طلا نمی دهند. انتخاب کمترین حجم معاملاتی نقش اساسی در مدیریت سرمایه و ریسک توسط معامله گران دارد (آزاد؛ ۱۳۹۸: ۷۶).

ج) مدیریت ریسک در بازار فارکس

امروزه مطالعات بسیار گسترده‌ای توسط سرمایه گذاران، برای برآورد ریسک هر معامله صورت می پذیرد. در این جا مهم ترین مسأله برای ورود و ادامه فعالیت بلندمدت در فارکس، توجه به ریسک ذاتی این بازار و غیرقابل پیش بینی بودن نوسان های آن در اغلب اوقات است؛ به طوری که حتا معامله گران حرفه‌ای و ماهر نیز در شرایط ابهام آمیز بازار به سختی قادر به مدیریت معاملات خود می باشند (حنیفی؛ ۱۳۸۰: ۵).

در بازار فارکس سرمایه گذار می تواند پیش از انجام هر معامله، ریسک آن را دقیقاً بداند و پس از پشت سر گذاشتن فرایند مربوط به آنالیز ریسک در صورت صلاح دید اقدام به معامله نماید؛ چنانچه ریسک بازار را مناسب نیافت، منتظر موقعیت بعدی باشد. توضیح این که به دلیل حجم بالای نوسان های روزانه، سرمایه گذار با انبوهی از فرصت ها مواجه است، که می تواند با توجه به ابزار تحلیل ریسک از آن ها بهره برداری کند (فارکسر؛ ۲۰۱۴: ۴۲).

رایج ترین ابزار مقابله با ریسک در تجارت بازار ارز، سفارش محدود و دستور توقف زیان است. سفارش محدود، محدودیت هایی در خصوص حداکثر قیمتی که باید پرداخت شود یا حداقل قیمتی که باید دریافت شود اعمال می کند. دستور توقف زیان تضمین می کند، که یک وضعیت خاص به طور خودبه خود با یک قیمت تخمینی بسته شود؛ با این هدف چنانچه حرکت بازار خلاف وضعیت سرمایه گذار باشد، زیان های بالقوه کاهش می یابد. نقدینه گی بازار فارکس، اجرای سفارش محدود و دستور توقف زیان و مفاد را به صورت آسان تضمین و میسر می نماید (فارکسر؛ ۲۰۱۴: ۷۳ - ۷۷).

مناقشه و تحلیل

دیدگاه ها و اظهارنظرهای زیادی توسط متخصصان اقتصادی و مالی در زمینه این بازار معاملاتی صورت گرفته است؛ همین طور تحقیقات متعددی نیز صورت گرفته است و رشته های مختلف دانش گاهی زیادی به صورت تخصصی در رابطه به هر بخش آن در کشورهای مختلف دنیا ایجاد شده است. خلاصه تمام اظهار نظرها و نتایج تحقیقات، این بازار را یک کلتی با خصوصیت دوگانه تعریف می کنند، که در زیر به هریکی از آن ها به صورت فشرده اشاره می شود:

از یک سو، بازارهای معاملاتی فارکس به دلیل ویژه‌گی‌های خاصی که داراست، برای تعداد زیادی از اشخاص که به خرید و فروش در بازارهای مالی علاقه‌مند می‌باشند، جذابیت‌های خاصی ایجاد می‌کند و موافقان بی‌شماری در نزد اقشار مختلف از دانش‌مندان و اقتصاددان‌ها گرفته تا تحلیل‌گران، سرمایه‌گذاران بزرگ، و معامله‌گرانی با سرمایه‌های کوچک دارد. در این‌جا به یک‌سری از این خصوصیات اشاره می‌شود:

- قدرت نقدشونده‌گی بسیار بالا؛
 - هزینه بسیار ناچیز برای انجام معاملات؛
 - ۲۴ ساعته بودن بازار؛
 - آنلاین بودن بازار؛
 - امکان معامله و بهره‌گیری در هر دو جهت بازار (امکان سود در افزایش و کاهش قیمت-ها)؛
 - بازار و مفاد معاف از هرگونه مالیات؛
 - عدم نیاز به سرمایه هنگفت و امکان معامله با چندین برابر سرمایه اولیه با استفاده از ضریب اهرمی؛
 - حداکثر شفافیت ارائه نرخ‌ها، به‌خصوص در ارائه نرخ ارزهای اصلی، نفت، و طلا؛
 - فرصت‌های بی‌شماری برای معاملات؛
 - انعطاف‌پذیری بالا از نظر زمان حضور در بازار، به‌کارگیری استراتژی‌های معاملاتی متنوع، تعداد و حجم معاملات، و ...؛
 - استقلالیت تام بازارهای معاملاتی فارکس و به دلیل غول‌بودن آن، هیچ شخص و نهادی نمی‌تواند آن را در کنترل خود درآورد؛
 - امکان کسب تجربه و مهارت با استفاده از حساب تمرینی و آزمایشی رایگان؛
 - پایدار بودن و پرسود بودن این بازار، جهت برخوردار بودن از یک شغل پایدار و دائمی.
- اما از سوی دیگر، بازارهای معاملاتی فارکس در کنار تمام ویژه‌گی‌های جالب و وسوسه‌کننده‌اش، بازار مضاعف پُرریسکی برای سرمایه‌گذاری است و مخالفان زیادی نیز دارد. معمولاً اشخاص برای آغاز کسب‌وکار در این بازار، از سرمایه‌های نسبتاً کم آغاز می‌کنند و با استفاده از ضریب‌های اهرمی نسبتاً بالای ارائه‌شده توسط بروکر، استفاده می‌کنند و این علی‌رغم این‌که امکان سود را در معاملات به دلیل حجم بالای معاملاتی فراهم می‌کند؛ اما به همان‌سان و حتی بسیار بیش‌تر، امکان ضرر و خالی‌شدن حساب مشتری را نیز بالا می‌برد؛ به عبارتی، ضریب اهرمی بالا، قاتل سرمایه نام گرفته است.

به همین صورت، اکثر معامله‌گران در این بازار با خیال یک‌شبه پول‌دار شدن وارد می‌شوند و پس از مدتی کوتاهی به دلیل عدم شناخت درست، با شکست و سرافکنده‌گی از بازار خارج می‌شوند؛ درحالی‌که، به دلیل نوسات بالا و لحظه‌یی بازار، باید وقت و زمان زیادی را برای کار در فارکس اختصاص داد و با وقت خیلی کم، نمی‌توان به فیض و سود خاصی رسید. به خصوص درحالتی که قرار است به کار در بازارهای معاملاتی فارکس تحت عنوان شغل دوم نگاه شود.

آمارهای جهانی نیز حاکی از آن است که بیش از ۹۰ درصد افرادی که در بازارهای فارکس اقدام به معامله می‌کنند، متحمل ضررهای جبران‌ناپذیری می‌شوند و فقط در حدود ۸ تا ۱۰ درصد افراد می‌توانند در این بازارها دوام بیاورند. طبق گزارش‌های متعدد از داخل افغانستان نیز، نتایج حاصل از فعالیت در این بازار برای جوانان افغانستان نیز تأییدگر آمارهای جهانی این عرصه می‌باشد.

نتیجه‌گیری

از فارکس به عنوان بازار الکترونیک بین‌المللی مبادلات ارزی، انرژی، فلزات گران‌بها، کالاهای مصرفی اولیه و ثانویه، و غیره، یاد می‌شود، که بزرگ‌ترین و پویاترین بازار مبادلات جهانی با گردش مالی روزانه طور اوسط ۵.۱ تریلیون دالر می‌باشد. در گذشته این بازار محدودیت‌های زمانی، مکانی، و سرمایه‌یی زیادی داشت و همیشه، در همه‌جا، و برای همه‌گان میسر نبود؛ اما با گسترش بازار آزاد، جهانی‌شدن، و توسعه عناصر دیجیتال، نه تنها همه این محدودیت‌ها از میان برداشته شدند؛ بل که محدوده و گستره معاملاتی این بازار نیز روزبه‌روز وسیع‌تر گردیده است. فارکس دارای خصوصیتی چون: ۲۴ ساعته بودن، آنلاین بودن، دارای بالاترین درجه نقدشونده‌گی، بازار امن و مطمئن (البته در بروکرهای ریگوله‌شده)، بازار شفاف، بازاری دارای کم‌ترین کارمزد، بازار معاف از هرگونه مالیات، و غیره می‌باشد؛ هم‌چنین، بازار فارکس یک بازار مضاعف پُرریسک نیز می‌باشد، که در صورت عدم برخورداری از دانش و مهارت‌های لازم، شکست‌های سنگین را برای سرمایه‌گذاران و معامله‌گران آن در پی دارد. دیدگاه‌ها و اظهار نظرهای زیادی توسط متخصصان اقتصادی و مالی در زمینه این بازار معاملاتی صورت گرفته است؛ همین‌طور تحقیقات متعددی نیز صورت گرفته است و رشته‌های مختلف دانش‌گاهی زیادی به صورت تخصصی در رابطه به هر بخش آن در کشورهای مختلف دنیا ایجاد شده است. خلاصه تمام اظهار نظرها و نتایج تحقیقات، این بازار را یک کلتی با خصوصیت دوگانه تعریف می‌کنند، که هم سرشار از مزیت‌ها و فرصت‌هاست، و هم مملو از خطرات و چالش‌هاست.

سرچشمه‌ها

۱. آزاد، علی‌الله. (۱۳۹۸). **علل تعیین‌کننده موفقیت و شکست معامله‌گران در کسب‌وکار بازارهای معاملاتی فارکس**. هرات: دانش‌گاه هرات.
۲. پاک‌مرام، عسکر و یزدانی، مریم. (۱۳۹۰). «مقایسه بازار فارکس با بازار سهام». ایران: مجله اقتصادی. ماهنامه بررسی مسایل و سیاست‌های اقتصادی. شماره‌های ۹ و ۱۰. ص ۱۳۱ - ۱۵۰.
۳. حنیفی، فرهاد. (۱۳۸۰). «شیوه جدید در مدیریت ریسک». ایران: نشریه سرمایه. سال اول. شماره ۱. ص ۵.
۴. عباسی، ابراهیم. (۱۳۹۲). «برآورد و ارزیابی ارزش در معرض ریسک در بازار فارکس». ایران: مجله مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار. شماره ۱۷. ۲۳ - ۴۴.
۵. غوثی، رخسار. (۱۳۹۸). «نقش مدیریت ریسک در فرایند موفقیت و شکست در بازار فارکس». پایان‌نامه تحصیلی لیسانس. هرات: دانش‌گاه هرات، دیپارتمنت جامعه‌شناسی.
۶. کارگزاری فارکسر. (۲۰۱۳). **بسته آموزشی فارکسر: فارکسر ۱**. هفت گام مفید و مؤثر برای فارکسرها. قابل دسترس در:
<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>
۷. کارگزاری فارکسر. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکسر: فارکسر ۲** - مقطع پیش‌کودستان. قابل دسترس در:
<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>
۸. کارگزاری فارکسر. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکسر: فارکسر ۳** - مقطع کودستان. قابل دسترس در:
<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>
۹. کارگزاری فارکسر. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکسر: فارکسر ۴** - مقطع ابتدایی. قابل دسترس در:
<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>
۱۰. کارگزاری فارکسر. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکسر: فارکسر ۵** - مقطع راهنمایی. قابل دسترس در:

<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>

۱۱. کارگزاری فارکس. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکس: فارکس ۷- مقطع دبیرستان**. قابل

دسترس در:

<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>

۱۲- کارگزاری فارکس. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکس: فارکس ۸- مقطع کارشناسی**. قابل

دسترس در:

<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>

۱۳. کارگزاری فارکس. (۲۰۱۴). **بسته آموزشی فارکس: فارکس ۹- مقطع فراغت از تحصیل**.

قابل دسترس در:

<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>

۱۴. کاکر، محمد رفیق. (۱۳۹۶). «**میکانیسم های اجرایی مؤثر بر نقش سرمایه گذاری در**

بازار فارکس در راستای ایجاد و توسعه شغل پایدار در افغانستان». پایان نامه تحصیلی

لیسانس. هرات: دانش گاه هرات، دیپارتمنت جامعه شناسی. قابل دسترس در:

<https://www.forexer2.com/farsi/%d8%a8%d8%b3%d8%aa%d9%87_%d8%a2%d9%85%d9%88%d8%b2%d8%b4%db%8c_%d9%81%d8%a7%d8%b1%da%a9%d8%b3%d8%b1/>